

УДК 82'06 (477.42)

В. П. Греб'юнкін

**ПИСЬМЕННИК ВАСИЛЬ ВРУБЛЕВСЬКИЙ – РЕДАКТОР
І ВИДАВЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО
ЖУРНАЛУ “АВЖЕЖ!”**

Сьогодні вже, мабуть, нікого не дивує явище авангарду в літературі. Втім, на початку 90-х років ХХ ст. дехто з критиків не сприймав саму дефініцію чи ставився до неї іронічно (як і до самого явища авангарду). Хоча тоді знаходилися й такі, котрі усвідомлювали, що авангард у літературі – це вже реальність. Наприклад, Григорій Сивокінь у статті для “Літературної України” не лише говорить про це, а й наводить “врожай” прозаїків як відомих (Ю. Андрухович, В. Діброва, Є. Пашковський, Ю. Винничук та ін.), так і потенційно відомих (В. Врублевський, В. Даниленко, Ю. Жигуль, Б. Жолдак, В. Косенко та ін.) [4].

Деякі з перерахованих персоналій пов’язані з українським літературно-мистецьким журналом “Авжеж!”, який “заповзято пропагує авангард” і видається на теренах Житомира. У березні 1990 р. побачило світ перше число (тоді ще літературно-публіцистичного) альманаху у вигляді самвидавського додатку до газети “Житомирський вісник”. Сьогодні вже можна стверджувати: тоді народилося видання, без якого тепер неможливо уявити вітчизняну літературу останнього десятиріччя ХХ ст. Аби впевнитись у цьому, досить погортати бібліографічний довідник “35 чисел”, укладений з нагоди виходу 35-го номера “Авжеж!”. За цей час у журналі видруковано твори близько 250 авторів. Тут імена, що ототожнюються з творенням літературного процесу останніх літ в Україні: Василь Герасим’юк, Михайло Григорів, Юрко Гудзь, Володимир Діброва, Богдан Жолдак, Оксана Забужко, Микола Закусило, В’ячеслав Медвідь, Кость Москалець, Євген Пашковський, Микола Рябчук, Валерій Шевчук. Водночас “Авжеж!” дав старт Володимирові Даниленку, Іванові Козаченку, Василеві Махну, Тризубому Стасу, Олесю Ульянову [5]. І це закономірно, зважаючи на концепцію “Авжеж!”: він завжди був журналом літературних дебютів, на хвилі якого прийшло в українську літературу нове покоління. Як зауважує незмінний редактор журналу Василь Врублевський, “...ми відчули в дев’яностому, що нам спокійно не дадуть ступити на літературну стежу. Нам потрібен був саме такий журнал” [1]. Таким чином, на початку 90-х “Авжеж!” був чи не єдиним виданням, що опікувалося молодими прозаїками, поетами, критиками, перекладачами. Друкувалися й ті, кому потрібно було надати підтримку. З маститих ніхто не друкувався, їх просто “не ставили”.

У того, хто переглядає зшитки “Авжеж!”, неодмінно виникають питання: як усе розпочиналося, за чиєї участі і звідки така дивна назва? Мабуть, варто знову звернутися до слів самого редактора: “...Три роки тому (в 1989 р.) у Житомирі з’явився самвидавський літературний альманах “Житній ринок”. Видати його допоміг Фонд громадянської ініціативи, а ідею виносили ми з Володимиром Даниленком (обидва на той час журналісти обласної молодіжної газети). Те число “Житнього ринку” було першим і останнім... Ми стали шукати нового видавця. Він знайшовся сам – в особі редактора тижневика “Житомирський вісник”... Для продовження традицій ми хотіли зберегти назву, бо “Житній ринок” для Житомира – це дуже символічно. Це місце, де збираються низи, верхи, мафія і всі інші верстви суспільства. Але редактор “Житомирського вісника” з тактичних міркувань наполіг на зміні назви, аби не лякати цензуру і партократів згадкою про опозиційну громадську організацію. Шарпанина з назвою ледь не стала яблуком розбрату. Вирішили так: написати найабсурдніші назви, які тільки збредуть у голову, і вкинути папірці до капелюха... Було витягнуто “Авжеж!”... Даниленко тоді спробував утворити абревіатуру, яка б пояснила цю безглузду, на його погляд, стверджувальну частку. Отож, за Даниленком, “Авжеж!” – “Авангардовий всеукраїнський журнал експериментальних жанрів”. Це цілком може бути однією з версій етимології назви. Утім, тепер первісна семантика назви вже нікому не ріже слуху” [3].

Окрім суто молодіжного характеру видання, можна виділити декілька особливостей концепції журналу. Насамперед, саме тут на ту пору могли бути видрукованими твори, що не побачили б світ в інших виданнях через суспільні обставини. Це роман Василя Рубана “На протилежному боці від добра (в авжежівському варіанті “По той бік добра”) та антирадянські пісні Тризубого Стаса (опріч журнальної публікації кількох текстів, на початку 1991-го видано також окрему збірку). До речі, у видавництві “Авжеж!” побачили світ кільканадцять книжок. Їх автори – Н. Самчик, Т. Пишнюк, А. Сірик, В. Врублевський, А. Куліш, В. Шинкарук, В. Мойсієнко, Ю. Кондратюк. Треба згадати й антологію молоді поезії Житомира “Переказ про повітря”, збірку учнівських віршів “Пролісок”, заснованому 1993 р. та про книжкову серію “Бібліотека журналу “Авжеж!””, започатковану ще в перший рік виходу журналу (понад два десятки видань).

Таким чином, завдяки “Авжеж!” в Україні стали відомими нові-старі імена. Багато з них було пов’язано з Житомирщиною. Так, у журналі з’явилися уривки з мемуарів Івана Фещенка-Чопівського, одна з перших публікацій в Україні поезій Олега Ольжича, вірші Бориса Олександрів-Грибінського, поезії та роман “Туляйпільський батько” Кліма Поліщука.

Можливо, найзначнішою заслугою часопису саме на терені відкриття несправедливо невідомих імен було видання у вересні 1990-го збірки “Поети української діаспори” (як спецвипуску альманаху). Журнал був сповнений і літературно-критичними оглядами, культурологічними, історичними статтями, серією інтерв’ю В. Даниленка з Ю. Андруховичем, В. Дібровою, Б. Жолдаком, Є. Пашковським. Усе це великою мірою сприяло осмисленню суті найновішої української літератури та її місця в контексті загального літературного масиву.

Варта уваги на сторінках часопису і тема перекладної літератури. На фоні переважної монополії “Всесвіту” та абсолютної незаангажованості в цій сфері інших видань (окрім хіба що “Світovidу” та “Сучасності”) “Авжеж!” явив чимало яскравих зразків у перекладах з різних мов, перекладах різних видів і жанрів. На сторінках журналу українською мовою звучала латвійська, литовська, японська, німецька, російська, англійська та польська поезія.

Ще одна характерна особливість “Авжеж!” в еротичному елементі літератури в різноманітних його виявах: від досить відвертих, як на той час, епізодів уже згаданого роману В. Рубана до літературно-критичної розвідки П. Камінського “Еротика в українській поезії”, від перекладу мемуарів французької порнозірки Сільвії Бурдон до, власне, перших зразків української еротичної прози – оповідань і повістей редактора журналу В. Врублевського. Тут, врешті, варто звернутися до особистості Врублевського. Як стверджує дослідник-літературознавець В. Єршов, “...Василь Марцельович належить до кола тих неординарних письменників, яким доля дала непересічний талант, великі організаторські здібності, невтомну працездатність та надзвичайне літературне передбачення і вишуканий смак” [2].

Василь Врублевський народився 1963 р. в селі Карвинівка Дзержинського (нині Романівський) району Житомирської області. У 1989 р. закінчив філологічний факультет Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка. Працював в обласних газетах, спочатку в “Комсомольській зірці”, де тоді зібралися молоді митці, які сьогодні пишно репрезентують регіональну культуру, – В. Даниленко, В. Косенко, Г. Мокрицький. Згодом – у “Житомирському віснику”, першій в області незалежній газеті, далі – у газеті “Прес-Форум”, редагував “Нову літературну газету”, здійснив низку інших проєктів, серед яких часописи “Житний ринок” та “Авжеж!”.

Як прозаїк дебютував у 1984 році. У його творчому доробку – книги прози “Замах на генсека” (1992), “Сім історій” (1993), “Трищини” (1998), “Нардепка” (2005), поетичні збірки “Свято останньої ночі” (1993) і “Перонний модерн” (2000). Друкувався в антологіях сучасної української прози

“Квіти в темній кімнаті”, “Опудало”, “Вечеря на дванадцять персон” (усі 1997-го), журналах “Літературний ярмарок” (1989), “Косень’93” та “Косень’94-’98), “Вітрила’95”, “Березіль”, “Київ”, “Кур’єр Кривбасу”, “Україна” та багатьох інших. Врублевський виступив дослідником життя та творчості низки українських письменників першої половини ХХ ст., зокрема, Людмили Волошки, Кліма Поліщука, Якова Савченка (ним упорядкована антологія “Проклятого віку струна”, 1992).

На думку В. Єршова, “у творчості В. Врублевського можна спостерегти продовження і розвиток традицій прози європейської (Нікос Казандзакіс, Ержебет Галгоці), американської (Джозеф Геллер, Вільям Сароян), японської (Кобо Абе, Кендзабуро Ое) та української (Валер’ян Підмогильний, Олекса Слісаренко, Валерій Шевчук). Доробку письменника притаманні також акцентований еротизм (“Фатальний кінець коханця Олдріджа”), політичний сарказм (“Нардепка”), сакралізація та концептуалізація побутових явищ (“Пригода лейтенанта Соловейчика”) та вдале використання екстралітературної лексики (“Милоська, або Венера”)” [2].

В. Врублевський – вишуканий майстер з витонченим чуттям слова й міри, невтомний пошукувач молодих талантів і збирач перлин художнього андеграунду. “Василь Врублевський завжди асоціюється із жвавим літературно-мистецьким журналом “Авжеж!”, що виходить у Житомирі. Цей часопис, редактором якого є Василь, на початку 90-х років вніс у затхлий літературний процес свіжий дух. Він сміливо друкував речі, які в той час були під суворою забороною, зокрема твори еротичні, пошукові, експериментальні... Без перебільшення можна сказати, що Врублевський – це “Авжеж!”, а “Авжеж!” – це Врублевський”, – влучно написав про письменника в “Кур’єрі Кривбасу” В. Габор.

Таким чином, журнал “Авжеж!” – це щось оригінальне в українській літературі, надзвичайне. Свого роду це невеликий житомирський міф, який твориться Василем Врублевським. Хоча журнал, як і його редактор, – це історія, традиція або навіть більше – ціла епоха для Житомира.

1. Вимирають не письменники – менше стало читачів // Віче (Житомир). 1997. 13 листопада.
2. Єршов В. Наближення до феномену (творчий портрет В. М. Врублевського) // Поліський дивосвіт. Література рідного краю: Житомирщина. Житомир, 2000.
3. Савенець А. Найстарший серед незалежних? “Авжеж!” // Слово і час. 1998. № 11.
4. Сивокінь Г. “Літературний сплеск” у час сум’яття // Літературна Україна. 1992. 1 січня.
5. 35 чисел. Бібліографічний довідник журналу “Авжеж!”. Житомир, 1997.